

- Zot van boeken
- Nog zotter van boeken
- Het Gekwetste Gewest
- In archieftijdschriften gelezen

Zot van boeken

Lees je graag? Ja? Hou je van boeken? Ja? Dan moet je vast en zeker bibliothecaris worden. Naast het gerucht dat bibliotheekbeheerders de ganse dag niks om handen zouden hebben, zowaar één van de vele misverstanden die over dit beroep nog steeds de ronde doet. Laat het me anders uitdrukken: graag lezen en houden van boeken maken de job van bibliothecaris enkel aan-

genamer. En diep in mijn gedachten stel ik me dan voor hoe de leesgrage bibliofiele, bibliomane en bibliognostische Harelbeekse bibliothecaris Jan Van Herreweghe met een brede glimlach op het gezicht dagelijks tussen zijn bibliotheekrekken sloft.

“Waarom zijn wij niet verslaafd aan het verzamelen van theezakjes?” richt rechttoe-rechtaan auteur Jan Van Herreweghe zich in zijn eerste brief nogal ironisch tot André Vandermoere, in zijn brievenboek steevast als ‘Boekenvriend André’ aangesproken. De vraag stellen, betekent ze tegelijkertijd ook beantwoorden. En daarin slaagt de nochtans erudiete Van Herreweghe slechts gedeeltelijk. Het aangehaalde argument dat elke mens anders is, zowel wat vorm als inhoud betreft, lijkt me in dit geval weinig afdoend. Maar wat dan over de volgende honderddertig pagina’s volgt, is een nooit geschreven weelde aan oprecht beleden boekengekte. Tot op de bodem en verspreid over zes brieven ledigt ‘BoekenJan’ zijn met boekenongelukken en -weertjes volgepropte boekendoos van Pandora. Of in dit geval: het begin van een bodem. Want dit boek maakt slechts het eerste deel uit van het vierdelige biblio-engagement, ‘Het menselijk tekort bij een teveel aan papier’ geheten, dat de auteur zichzelf heeft opgelegd. Ik kan de zich doorheen dit brievenboek bijwijken naar adem happende lezer nu reeds geruststellen: Van Herreweghes verbintenis zal stelselmatig, wegens nog een hoop al lezend verzamelen, over vier jaar worden uitgesponnen.

Waaruit bestaat die eerste band van de van boeken doordrongen brieven van bookish Jan dan precies? Laat

ik het houden op een zichzelf relativerend samenraapsel boordevol opmerkelijke wetenswaardigheden, persoonlijke anekdotes en gevatte bedenkingen bij alles wat naar bibliofilie – dit is een extreme liefde voor boeken die zich uit door ze herhaaldelijk te willen verzamelen en bezitten – ruikt en waarmee een bibliofiel doorgaans courant te kampen heeft.

Met veel plezier serveer ik in de volgende alinea’s enkele overheerlijke proevertjes uit Van Herreweghes zelfverklearde bibliofiele meergangenmenu... “Bibliofagen, doorgaans zijn dat fanatici die schrijvers van religieus of politiek verderfelijke boeken tot dodens toe dwingen de eigen publicatie op te eten, zijn er in allerlei vorm. Zo bestaan er bibliofagen die smakelijk kunnen genieten van een hapklare brok papier. De exentrieke Ernst Johann Biron, vorst van Koerland en vertrouweling van de Russische tsarina Anna Ivanovna, was zo’n achttiende eeuwse boekenvreter. Deze edelman leed aan een wel heel bijzondere vorm van boekengastronomie: zo smaakten geschreven werken hem beter dan gedrukte werken en vond hij perkament lekkerder dan wit velijn. Een uit die tijd uniek exemplaar van het Vredesverdrag tussen Rusland en Zweden verdween gewoon achter Biron’s kiezen en van ‘s mans memoires is slechts één exemplaar bekend. Alleen al daarom laat de Franse schrijver Honoré de Balzac deze bibliofage vorst aantreden in zijn novelle ‘Verloren illusies’.”

Ook boekverbranders krijgen in dit brievenboek ruimschoots de aandacht. Zo zal bisschop Cuthbert Tunstall, in de 16e eeuw diender onder Hendrik VIII, van gematigdheid beschuldigd worden omdat hij het verbranden van boeken boven het verbranden van auteurs stelde. Ruim driehonderd jaar later gebeurde op het Europese vasteland net het omgekeerde: Karl Ludwig Sand, de latere moordenaar van de Duitse toneelschrijver August Friedrich von Kotzebue, was er in 1817 als de kippen bij toen de Duitse overheid de toestemming gaf van Kotzebues boeken te verbranden. Doodslag vond diezelfde Duitse overheid dan weer niet kunnen. Of wat dacht je van de laconieke repliek van de Romeinse keizer Julius Caesar toen één van zijn vertrouwelingen, bij het bericht van de vuurzee in de bibliotheek van Alexandrië, opbiechtte dat het geheugen van de mensheid nu wel eens zou kunnen branden? “Laat maar branden,” zei de princeps. “Het is een geheugen vol schandalen!”

Niet echt verbranding maar eerder verminking is de mythe dat er in mensenhuid gebonden boeken bestaan. De duistere reden hiervan luidt dat mensenhuiden, met als enig ongemak het verwijderen van de haarstoppels, gemakkelijker te looien zijn dan dierenhuiden. Voor de bibliomaan betekent de verovering van zo'n in mensenhuid gebonden boek dan weer een extra aandachtspunt op weg naar genezing.

Dankzij Van Herreweghes diep doorgedreven gevoel voor boekenromantiek komt de lezer onder meer te weten dat de bibliotheek van de Franse schrijver Joseph Joubert (1754-1824) heel uniek was. De reden daarvan moet in haar eenvoud worden gezocht. Joseph Joubert, een man die behalve persoonlijke reflecties en aforistische aantekeningen weinig schreef, verzamelde immers enkel boeken waarvan hij hield. En van die boeken bewaarde de Fransman enkel die bladzijden die hem het meest dierbaar waren. De overgebleven boekenpagina's belandden in het bij Fahrenheit 451 vratzuchtige boekenvuur, tevens de ontbrandingstemperatuur van papier. In de gelijknamige roman van Ray Bradbury metafoor voor een grootschalige hersenspoeling van de bevolking. Ook deze literaire klassieker passeert bij 'BoekenJan' de revue.

Boekenextremist Jan Van Herreweghe schreef met zijn persoonlijke *Zot van boeken: over boekengekte als levensdrang* een boeiend, charmant, druk en megalomaan – door de vele citaten dikwijls aan leesritme inboetend – eerste boekenboek. Eentje dat zeker niet mag ontbreken in de boekenkast van elke zichzelf respecterende bibliofiel. Maar alvorens ik door dit mooi vormgegeven brievenboek in 'bibliolatrie' – ook deze boekenafwijking doet de auteur in één van zijn brieven beeldrijk uit de doeken, snel lezen is dus de boodschap – dreig te sukkelen, dient nog veel boekenwater naar de zee te stromen. Boekenbaggeraar Jan Van Herreweghe is – na zijn eerste, voortreffelijke grondwerken – klaar voor een grootschalige fusie. Tenzij hij de eigen werken hier en daar een beetje herziet.

Als echte bibliofiele jongens onder elkaar stelt 'BoekenJan', op het einde van zijn vierde brief aan 'Boekenvriend André', de pertinente vraag in welk stadium van de boekenverslaving hij nu zou aanbeland zijn. Want gedeelde boekengekte biedt de auteur slechts halve troost. De hoop dat het helpt als je erover kunt schrijven, deel ik alvast met deze boekengek. Want tegen oorlogen, studenten, branden en vrouwen – dé echte gevaren die boeken bedreigen – valt per slot van rekening weinig te ondernemen.

Zot van boeken: over boekengekte als levensdrang / Jan Van Herreweghe.- Harelbeke: De Gebeten Hond, 2008.- 139 p.- ISBN 978-90-803-9979-2

Bjorn Verlinde, student bibliotheekschool Gent

Nog zotter van boeken

Deel twee uit Jan Van Herreweghes cyclus *Het menselijk tekort bij een teveel aan papier*, waarvan vooralsnog onbekend is hoeveel delen die zal tellen, is een vermakelijk werk. Net zoals zijn voorganger *Zot van boeken. Over boekengekte als levensdrang* (2008) is dit tweede deel een meanderende verzameling observaties, afwisselend speels en ernstig, die voor gelijkgestemde

zielen een welkome aanvulling zijn op de eigen preoccupaties.

Het opzet van deel twee is hetzelfde als dat van deel een. Het gaat om een aantal brieven (hier vijf) over verschillende aspecten van de bibliofilie, die in 2008-2009 aan een vriend (André Vandermoere) werden gestuurd. De in de brieven aangehaalde onderwerpen hebben als bindmiddel dat ze alles te maken hebben met boeken en bibliotheken in brede betekenis. Om een idee te geven van wat men kan verwachten: in de eerste brief ('Boekhoudkundige restanten') heeft Van Herreweghe het achtereenvolgens over boeken en bibliotheken in de Klassieke Oudheid, de *Bibliothecis Syntagma*, de verzonnen bibliotheek, de verzonnen/verzonnen bibliotheek, de verzonnen onderaardse bibliotheek, de magische bibliotheek, boekengekte in China, de onverwoestbare bibliotheek, verbrande bibliotheken, bibliofagie, bibliokleptomanie, de dode boekenkast, de bibliothecaris die mensen en boeken haat en de man zonder boeken. Tussendoor passeren besprekingen van romans, waarin het boek een bijzondere rol speelt, de revue. De tweede brief is een bespreking van de film *The Hollywood Librarian* (2008) en omvat verder een overzicht van films waarin boeken of bibliotheken figureren. Er worden ook enkele kanttekeningen geplaatst bij de functie van de hedendaagse bibliothecaris (de informatiemanager) en bibliotheek. In zijn derde brief (eigenlijk negende brief aangezien hij de nummering begon in *Zot van boeken* voortzet) brengt Van Herreweghe een vergeten klassieker voor de boekenfanaat onder de aandacht. *De dwaling van Jo Claes* verdient effectief, zoals Van Herreweghe suggereert, een nieuwe kans (heruitgave). De vierde (tiende) brief doet het verhaal van het schilderij waaraan de titel van het boek ontleend werd, *Der Bücherwurm* van de romantische schilder Carl Spitzweg, en van de fascinatie van de schrijver voor dit doek. De finale brief ('Boekhandelen in het Vindingrijk') is een amalgaam van boekengeschiedenissen waarin enkele van Van Herreweghes stokpaardjes opnieuw aandacht krijgen, maar waar er tevens aandacht is voor bijv. de handel in tweedehandsboeken.

Het syndroom van Spitzweg is een boekje vol leuke anekdotes, details en inzichten, dat perfect past in de lange rij 'boeken over boeken' (relatief recent nog *The Library at*